

О. В. Кнейслер,
д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-1521-923X>
О. Р. Квасовський,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9856-3917>
В. В. Костецький,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0179-9526>
Е. Г. Кнейслер,
аспірант, Луцький національний технічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-9034-285X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.1.37

ВПЛИВ ВОЄННИХ РИЗИКІВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

О. Kneysler,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Financial
Technologies and Banking Business, West Ukrainian National University
О. Kvasovskyi,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Financial Technologies and Banking Business, West Ukrainian National University
V. Kostetskyi,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Financial Technologies and Banking Business, West Ukrainian National University
E. Kneysler,
Postgraduate student, Lutsk National Technical University

IMPACT OF MILITARY RISKS ON THE FINANCIAL SECURITY OF ECONOMIC ENTITIES

У статті розкрито сутність воєнних ризиків та особливості управління ризиками під час воєнного стану, проведено вивчення моделей поведінки сучасних суб'єктів господарювання в умовах невизначеності з метою забезпечення ефективного управління та розробки алгоритму дій для оперативного реагування на сучасні виклики війни. Методологія дослідження включає аналіз статистичних даних, узагальнення, а також методи аналізу та синтезу. У статті розглянуто процеси управління підприємствами в умовах невизначеності, оцінено ризики, з якими стикнувся бізнес в Україні в умовах дії правового режиму воєнного стану, і акцентовано увагу на нових ризиках, пов'язаних із повномасштабною війною. Окреслено джерела цих ризиків, їхній вплив на діяльність підприємства та запропоновано методи їх запобігання. Розглянуто

моделі поведінки підприємств як реакцію на поточні виклики та розроблено алгоритм управлінських дій, що дозволяє визначити необхідні кроки та процедури для розв'язання проблем і мінімізації негативного впливу воєнних ризиків на фінансову безпеку суб'єктів господарювання. Практична значущість статті полягає в тому, що вона може стати основою для подальших досліджень у цьому напрямку. Результати дослідження можуть бути застосовані для створення ефективних систем управління воєнними ризиками на підприємствах.

The article reveals the essence of military risks and the features of risk management during martial law, studies the behavior models of modern business entities in conditions of uncertainty in order to ensure effective management and develop an algorithm of actions for an operational response to modern challenges of war. The research methodology includes the analysis of statistical data, generalization, as well as methods of analysis and synthesis. The article considers the management of enterprises in conditions of uncertainty, assesses the risks that business in Ukraine faced under the legal regime of martial law, and focuses on new risks associated with full-scale war. The sources of these risks, their impact on the activities of the enterprise and methods of their prevention are outlined.

The results of the study show that modern enterprises must have flexible risk management strategies, as well as actively use tools to adapt and respond to changes in the political and socio-economic environment. It is noted that the basis of effective risk management is the use of methods to prevent, avoid or minimize their consequences, especially with regard to risks caused by military actions. The ability to choose the best will allow enterprises to reduce financial losses, preserve their reputation, increase the efficiency of production processes and ensure long-term success. Models of enterprise behavior as a response to current challenges are considered and an algorithm of management actions is developed, which allows determining the necessary steps and procedures for solving problems and minimizing the negative impact of military risks on the financial security of business entities.

The financial security management system is an orderly set of interrelated elements that form a single functional integrity intended for establishing and maintaining the optimal level of financial security. The coordination of the interaction of these elements largely depends on the success and efficiency of the functioning of the financial security management system of the enterprise.

The practical significance of the article lies in the fact that it can become the basis for further research in this direction. The results of the study can be applied to create effective military risk management systems at enterprises during martial law.

Ключові слова: Воєнний стан, Воєнні ризики, фінансова безпека підприємства, фінансова стійкість, управлінські дії, стратегії забезпечення фінансової безпеки.

Key words: martial law, military risks, financial security of the enterprise, financial stability, managerial actions, strategies for ensuring financial security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Війна має величезний вплив на економіку будь-якої країни, а в умовах, коли країна стикається із серйозними військовими загрозами, цей вплив стає ще більш помітним і багатограним. В Україні, яка вже тривалий період часу перебуває у стані збройного конфлікту, проблеми фінансової безпеки суб'єктів господарювання набувають особливої важливості. Воєнні ризики безпосередньо впливають на діяльність суб'єктів господарювання, змінюючи умови ведення бізнесу, ставлячи під загрозу стабільність фінансових потоків і можливості для розвитку.

Фінансова безпека суб'єктів господарювання передбачає здатність забезпечувати їхнє стійке функціонування у будь-яких умовах, включаючи кризові та екстремальні ситуації. В умовах війни ця здатність серйозно тестується, адже бізнес змушений адаптуватися до постійно змінюваних економічних реалій. Воєнні ризики стають основним фактором, що визначає можливість або неможливість ефективно здійснювати підприємницьку діяльність в таких умовах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх публікацій за даною тематикою демонструє зростаючий інтерес до проблеми забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання через

Таблиця 1. Оцінка прямих збитків суб'єктів господарювання промислового сектору, будівництва та послуг за період дії воєнного стану станом на 01.01.2024 р.

Види підприємств	Первісна кількість об'єктів, од.	Кількість пошкоджених об'єктів, од.	Оцінка втрат, \$ млрд
Великі та середні приватні підприємства	5 270	92	7,0
Малі приватні підприємства та ФОП	78 060	н.д.	4,3
Державні підприємства	1 665	348	1,7
Загальні прямі збитки	x	x	13,1

Джерело: побудовано авторами на основі [2].

загострення військових конфліктів, зокрема в Україні. Оскільки країна перебуває в умовах війни, тема впливу воєнних ризиків на фінансову безпеку стала надзвичайно актуальною для економістів, підприємців і уряду. Останні дослідження З. Варналія [1], С. Бондаренко [1], М. Гузя [3], О. Короленко [3], Ю. Костенка [3], В. Матвійчука [4], Л. Чернишової [7] та ін. намагаються пояснити, як забезпечити фінансову безпеку підприємств в умовах війни. Проте, подальше визначення впливу збройних конфліктів на бізнес-середовище та розробка стратегій для збереження фінансової стабільності суб'єктів господарювання в умовах війни залишаються актуальними та затребуваними.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета дослідження полягає у з'ясуванні сутності воєнних ризиків, виявленні проблем управління ризиковими ситуаціями функціонування суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану та розробці алгоритму управлінських дій для забезпечення їхньої фінансової безпеки в умовах воєнного конфлікту.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасних економічних умовах перед суб'єктами господарювання першочерговою метою є виживання. Складна кризова фаза економіки України, що функціонує в умовах дії воєнного стану, сильно відбивається на їхній діяльності, посилюючи невизначеність. Вимоги до підприємств посилюються, і перед кожним керівником постає питання необхідності узгоджувати кожен свій крок із ситуацією у світовій та національній економіках, складним стає дотримання стратегічних установок, актуальним є лише оперативне вирішення проблем. У зв'язку із цим, розглядаючи тенденції економічної динаміки на мікрорівні, слід приділити увагу ризикам у діяльності підприємств в умовах підвищеної невизначеності.

Ризики в діяльності суб'єкта господарювання — це ймовірність виникнення подій або ситуацій, які можуть призвести до фінансових, операційних, стратегічних або інших негативних наслідків для бізнесу. Кожне підприємство, незалежно від його розміру чи галузі, стикається з різними видами ризиків, що можуть вплинути на його фінансову стабільність, репутацію, операційну ефективність та інші аспекти діяльності.

Традиційні ризики, які впливають на фінансову безпеку підприємства, є важливою складовою управління

фінансами в будь-якій організації. Вони охоплюють різноманітні аспекти діяльності підприємства і можуть суттєво позначатися на його економічній стабільності та здатності до розвитку. До таких ризиків, які можуть впливати на фінансову безпеку підприємства, належать: фінансовий ризик, кредитний ризик, валютний ризик, операційний ризик, ризик ліквідності, інфляційний ризик та ін. Ці ризики мають різні джерела і можуть виникати в результаті зовнішніх та внутрішніх факторів, таких як зміни в економічному середовищі, коливан-

ня валютних курсів, зміни в законодавстві або внутрішні помилки в управлінні. Управління цими ризиками потребує ретельного аналізу, оцінки та планування, а також розробки стратегій, спрямованих на мінімізацію можливих негативних наслідків для підприємства.

Однак, з початком війни ситуація значно змінилася, і підприємства в Україні, а також в інших країнах, що перебувають у конфлікті, зіткнулися з новими типами ризиків, пов'язаними із воєнними діями, які мають набагато більший масштаб і вплив на їхню фінансову безпеку. Ці ризики виникають через безпосередній вплив воєнних дій, що включає фізичне руйнування об'єктів інфраструктури, зміни в політичному і економічному середовищі країни, а також викликає додаткові економічні та соціальні труднощі. Воєнні ризики можуть бути різними за характером, але їх об'єднує те, що вони є непередбачуваними і часто виникають у короткий термін.

Уряд України до воєнних ризиків відносить страхові ризики, поширені в міжнародній практиці, що можуть виникнути на території країни, зокрема: "воєнний конфлікт, включаючи війну або збройний конфлікт, збройна агресія, бойові дії, масові заворушення; насильницька зміна чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади; терористичні акти або диверсії; окупація, анексія" [6].

Одним із найбільших ризиків, з яким стикаються підприємства в умовах війни, є руйнування інфраструктури. Пошкодження виробничих потужностей, складів, складів сировини та готової продукції знижує ефективність підприємств і збільшує витрати на відновлення. Крім того, руйнування транспортних мереж ускладнює логістику, що також може призвести до затримок постачання та збільшення витрат.

На початок 2024 року "загальний обсяг прямих збитків підприємств становив \$13,1 млрд. Від початку війни пошкоджено або знищено активи не менше 426 великих і середніх приватних компаній, а також державних підприємств, до того ж десятки тисяч малих приватних підприємств" [2] (табл. 1). Реальна цифра, ймовірно, є вищою, оскільки не вся інформація про підприємства доступна, зокрема щодо тих, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях.

Підприємства в зонах бойових дій часто зазнають зниження обсягів виробництва через неможливість здійснювати діяльність у таких умовах. Це також створює додаткові фінансові труднощі, оскільки вони не можуть генерувати доходи, але при цьому повинні утримувати персонал та виконувати фінансові зобов'язання.

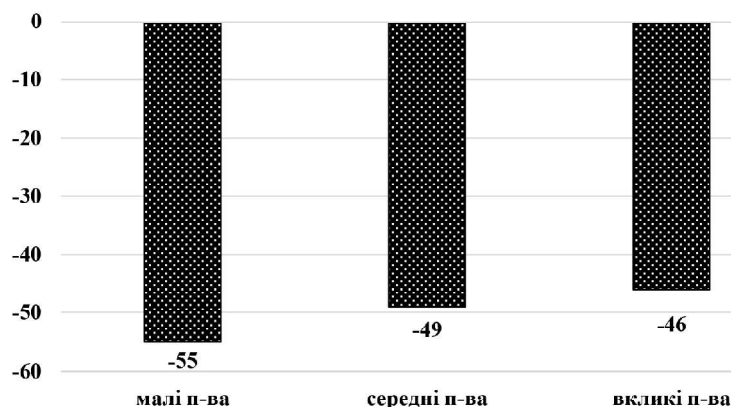

Рис. 1. Середня зміна обсягів продажів суб'єктами господарювання у 2023 році в порівнянні із 2021 роком, у відсотках

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

За даними звіту Світового банку на початок 2024 року "продажі продукції та послуг українськими суб'єктами господарювання зменшилися вдвічі у порівнянні з 2021 роком. Обсяги продажів впали в середньому на 53 відсотки, причому найбільше падіння відбулося в малих підприємствах — на 55 відсотків порівняно із 49 відсотками для середніх підприємств і 46 відсотками для великих підприємств. Суб'єкти господарювання, розташовані на сході та півдні країни, зазнали найбільшого падіння продажів (70 відсотків і 63 відсотки), тоді як на заході спостерігалось падіння на 39 відсотків" [8] (рис. 1).

Майже кожне друге підприємство повідомило про падіння продажів більш ніж на 50 відсотків. Приблизно 72 відсотки суб'єктів господарювання повідомили про зниження своїх продажів, причому майже у половини з них (46 відсотків) рівень продажів впав більш ніж на 50 відсотків (рис. 2).

Воєнні ризики істотно знижують інвестиційну привабливість країни. У таких умовах інвестори стають обережними щодо розміщення капіталу, що веде до зменшення припливу інвестицій. Нестабільність економічної ситуації, що виникає внаслідок війни, знижує рівень довіри до економіки України в цілому.

Міжнародні фінансові організації та іноземні інвестори мають меншу готовність до участі в українському ринку, що знижує доступність фінансування для підприємств. Залучення інвестицій на вигідних умовах стає значно обмеженим, що негативно впливає на можливості для розвитку бізнесу та підтримки фінансової безпеки.

З незначними відмінностями в залежності від розміру суб'єкта господарювання, приблизно 84 відсотки українських підприємств мають труднощі з доступом до фінансування. Фінансова впевненість має вирішальне значення для підприємств, оскільки вона забезпечує передбачуване планування, інвестиційні рішення та стабільну діяльність. Війна створила надзвичайно високий рівень фінансової невизначеності, порушуючи імовірність планування та перешкоджаючи інвестиційним рішенням підприємств.

Тому, фінансові проблеми для українських підприємств є звичайним явищем, причому більше половини підприємств мають або очікують мати прострочені зобов'язання. Великі підприємства більш схильні до фінансових проблем, ніж менші за розміром суб'єкти господарювання. Частка великих підприємств, які мають заборгованість або очікують її, становить 69 від-

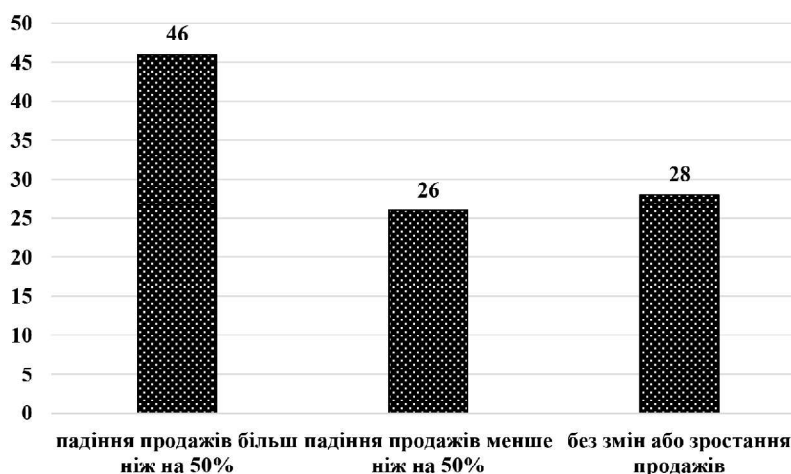

Рис. 2. Відсоток суб'єктів господарювання з різними рівнями змін обсягів продажів за період 2021—2023 років

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

сотків, що вище, ніж середній показник для малих і середніх підприємств (рис. 3).

Одним із найважливіших аспектів, який також впливає на фінансову безпеку, є зміни в грошово-кредитній політиці держави. Війна спричиняє значне коливання валютного курсу, інфляцію, зростання вартості кредитів, що збільшує витрати підприємств на обслуговування заборгованості. Крім того, воєнні ризики можуть призвести до підвищення процентних ставок, оскільки економіка переживає період невизначеності, що знижує доступність кредитних ресурсів для бізнесу.

Девальвація національної валюти та інфляція збільшують витрати на імпортовані товари та сировину, що негативно позначається на фінансовому стані підприємств, особливо тих, які залежать від імпорту. У результаті цього підприємства змушені коригувати свої фінансові стратегії, зокрема, підвищувати ціни на свою продукцію або шукати альтернативних постачальників.

Воєнні ризики також спричиняють проблеми з людським капіталом. Мобілізація частини населення, виїзд громадян у більш безпечні регіони або за кордон призводить до дефіциту працівників. Це створює труднощі для підприємств, оскільки вони не можуть забезпечити нормальне функціонування своїх виробничих процесів через нестачу кваліфікованої робочої сили. Водночас високий рівень мобілізації підвищує витрати на заміну кадрів або перепідготовку персоналу. Зокрема, малий та середній бізнес, як найбільш вразливий сектор економіки, відчуває найбільший тиск через відсутність кваліфікованих кадрів та дефіцит робочої сили.

Підприємства постраждали від значного скорочення зайнятості, втративши в середньому одну чверть своїх працівників. У період із січня 2022 року до січня 2024 року вони повідомили про зниження в середньому на 25 відсотків кількості працівників, зайнятих повний і неповний робочий день. Найбільш різкого падіння кількості зайнятих працівників зазнали великі підприємства (рис. 4).

Також невизначеність щодо майбутнього і загроза втрати життя впливають на мотивацію працівників, а підприємства мають забезпечити умови для утримання своїх співробітників, що може стати додатковим навантаженням на фінансові потоки.

У ситуаціях військового конфлікту уряди зазвичай вживають заходів для збільшення доходів до бюджету, що може призвести до підвищення податкового тиску на бізнес. Прикладом цього є збільшення військового збору з 1,5% до 5%, а також інших податків. Підприємства змушені адаптуватися до нових податкових умов, що також впливає на їхню фінансову безпеку. Вищі податки або нові збори збільшують витрати бізнесу і зменшують його прибутковість.

Війна також приносить нові правові ризики для бізнесу. В умовах воєнного стану можуть бути введені нові обмеження або навіть зміни в законодавстві, які не дають можливості нормально

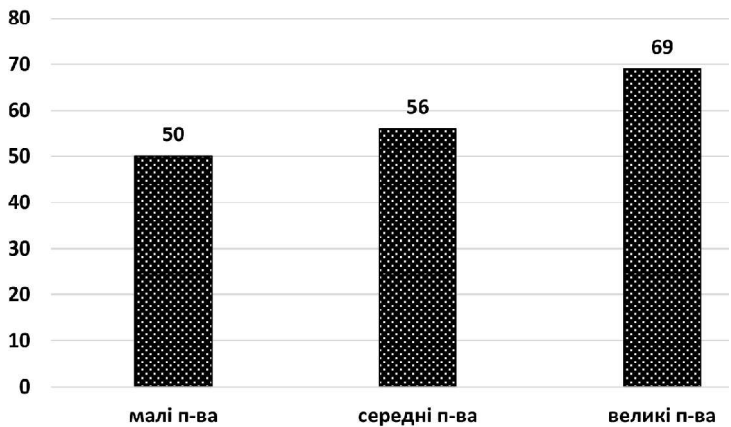

Рис. 3. Рівень простроченості виконання фінансових зобов'язань суб'єктами господарювання на кінець 2023 року, у відсотках

Джерело: побудовано авторами на основі [Ukraine].

функціонувати бізнесу. Це може включати обмеження на вивезення товарів, зміни в податковому законодавстві, введення ембарго на певні продукти чи технології, а також зміну умов регулювання бізнесу на рівні держави. Крім того, підприємства можуть бути змушені відповідати за військові або кримінальні порушення, що виникають унаслідок порушення державних норм і обмежень.

Досить часто війна викликає також психологічні наслідки для співробітників та керівництва підприємства. Нестабільність ситуації, постійні страхи і стреси можуть негативно позначатися на ефективності роботи персоналу, знижувати мотивацію та продуктивність. Крім того, репутаційні ризики можуть виникнути через співпрацю з підприємствами, які прямо чи опосередковано пов'язані з військовими діями або через невідповідність очікувань споживачів, які можуть ставити під сумнів етичність ведення бізнесу в умовах війни.

Отже, як бачимо, зміна внутрішнього і зовнішнього попиту на продукцію, вироблену суб'єктами господарювання, міграційні потоки, втрата торговельних зв'язків, припинення прямих іноземних інвестицій та загострення проблем фінансової безпеки можуть обумовити прийняття рішення про закриття бізнесу.

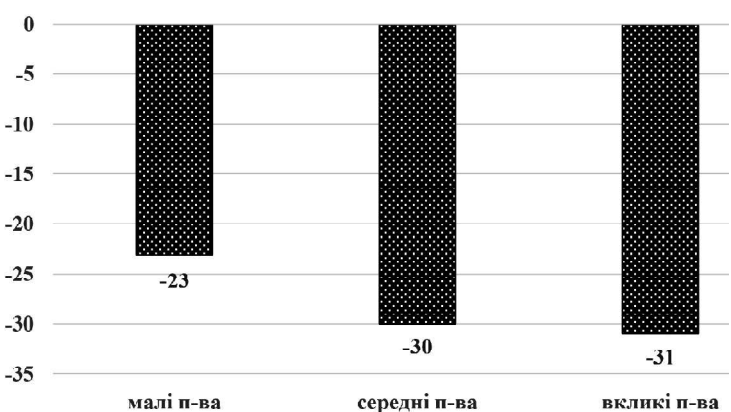

Рис. 4. Скорочення кількості працівників за розміром суб'єкта господарювання у 2023 році в порівнянні із 2021 роком, у відсотках

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

Рис. 5. Найчастіші причини закриття бізнесу в умовах дії воєнного стану, у відсотках

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

У ході війни "дві третини українських малих і середніх підприємств були змушені повністю або частково припинити діяльність. Водночас 36,5 відсотка підприємств зуміли продовжити роботу без перерви, а 6 відсотків були змушені зупинитися на рік і більше" [5]. Для підприємств, які були тимчасово або остаточно закриті, недостатній попит був найчастіше вказуваною причиною закриття. Дійсно, про низький рівень попиту порівняно з попередніми роками свідчить той факт, що в середньому підприємства використовують близько 40 відсотків своїх виробничих потужностей. Інші, варті уваги причини закриття підприємств включають проблеми безпеки, брак робочої сили та пошкодження або втрата майна через війну (рис. 5).

Таким чином, воєнні ризики значно посилюють фінансову уразливість суб'єктів господарювання. Тому, для забезпечення їхньої фінансової безпеки, необхідно застосовувати ефективні стратегії ризик-менеджменту та адаптації до нових економічних реалій.

Управління ризиками в умовах воєнного стану є складним процесом, оскільки підприємства стикаються з непередбачуваними ситуаціями, які можуть змінюватися швидко і мати серйозні наслідки для їхньої діяльності.

У відповідь на військові ризики підприємствам потрібно розробляти певні стратегії для мінімізації негативного впливу на свою діяльність. Це можуть бути:

1) Адаптація виробничих потужностей та переналаштування діяльності. Підприємства, що знаходяться в зонах активних бойових дій, змушені переносити виробництво в більш безпечні регіони або адаптувати свої потужності до нових умов. Це може бути пов'язано з необхідністю перепрофілювання виробництва на інші товари чи послуги, зокрема на продукцію, що користується підвищеним попитом в умовах війни (наприклад, військова техніка, засоби захисту, продукти харчування тощо).

2) Диверсифікація ринків і джерел постачання. Оскільки бойові дії порушують традиційні канали постачання, підприємства повинні шукати нові шляхи для закупівлі сировини та розширювати свої ринки збуту. Вони можуть налагоджувати нові торгові відносини з іншими країнами або компаніями, що можуть бути надійними постачальниками в умовах війни.

3) Використання технологічних рішень та автоматизація процесів. Сучасні підприємства вдаються до застосування цифрових технологій для зменшення залежності від фізичних ресурсів та персоналу. Інтернет-магазини, автоматизовані виробничі лінії, системи дистанційного керування та інші технологічні інновації дозволяють бізнесу залишатися конкурентоспроможним навіть під час воєнного конфлікту.

Згідно з останніми дослідженнями, підприємства реагують на воєнні ризики через кілька стратегій, які можна поділити на: консервативну, агресивну та гнучку.

Підприємства, що дотримуються консервативної моделі, намагаються мінімізувати свою активність у кризовий період, зменшуючи обсяги виробництва, інвестицій та нових проєктів. Вони зосереджуються на збереженні ліквідності та відкладенні ризикованих рішень до стабілізації ситуації.

Підприємства, які обирають агресивну стратегію, намагаються використовувати ситуацію на свою користь. Вони можуть збільшити обсяги виробництва в тих сегментах, де попит збільшується через військову ситуацію (наприклад, виробництво медичних засобів, засобів індивідуального захисту тощо), або спробувати завоювати нові ринки за рахунок конкурентних переваг.

Багато підприємств в умовах війни комбінують елементи консервативної та агресивної моделей. Вони зберігають гнучкість в управлінських рішеннях, дозволяючи швидко адаптуватися до зміни умов господарювання, і намагаються балансувати між ризиками та можливостями, знижуючи витрати, водночас не відмовляючись від можливості швидко реагувати на ринкові зміни.

Для ефективного управління підприємства повинні мати чітку стратегію управлінських дій для зменшення негативного впливу воєнних ризиків, яка може включати такі ключові етапи:

— оцінка ризиків та сценаріїв дій. Першим кроком є оцінка потенційних ризиків, що виникають в умовах війни. Це може включати аналіз ймовірних ситуацій, таких як знищення інфраструктури, порушення каналів постачання, зміни валютного курсу та ін.

— розробка плану дій. На основі оцінки ризиків створюється план, який включає різні стратегії реагування в залежності від того, який ризик виникає. Це можуть бути стратегії переналаштування виробництва, забезпечення ліквідності, пошук нових партнерів або каналів постачання.

— впровадження сучасних технологій для підтримки безперервної діяльності. Використання інноваційних технологій, таких як автоматизовані системи управління, онлайн-інструменти для комунікації з клієнтами та постачальниками, допомагають підтримувати діяльність підприємств в умовах кризи.

— моніторинг і корекція стратегії. Після впровадження плану важливо регулярно моніторити ефективність стратегії та коригувати її відповідно до змін у зовнішньому середовищі, зокрема в умовах воєнних дій.

Отже, управління ризиками в умовах воєнного стану потребує чіткої стратегії та адаптивності підприємств. Успішна реакція на воєнні ризики має включати своєчасне оцінювання ситуації, застосування відповідних моделей поведінки та оперативне впровадження управлінських рішень, що дозволяють зберегти фінансову безпеку та забезпечити безперервність бізнесу. Розробка та реалізація такого алгоритму управлінських дій стане важливим інструментом для зменшення негативного впливу непередбачуваних обставин і стабілізації фінансової ситуації на підприємствах у період війни.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, з початком війни в Україні з'являються нові ризики, які значно ускладнюють процеси управління фінансовою безпекою підприємств. Традиційні економічні, операційні та фінансові ризики змінюються та набувають нових форм через вплив воєнних дій. Для ефективного управління фінансовою безпекою підприємства в таких умовах необхідно розробляти нові стратегії, які враховують непередбачуваність війни та її вплив на всі аспекти господарської діяльності. Підприємства мають бути готовими до різних сценаріїв розвитку подій і мати чітко визначену стратегію реагування на воєнні ризики, щоб забезпечити стабільність та безперервність своєї діяльності в умовах війни.

Вплив воєнних ризиків на фінансову безпеку суб'єктів господарювання в Україні є величезним і багатограним. Сучасна економічна ситуація в країні, зумовлена збройним конфліктом, ставить під загрозу стабільність підприємств, їх здатність забезпечувати фінансову стійкість і здійснювати ефективну діяльність. Водночас можливість забезпечити фінансову безпеку у таких умовах залежить від здатності бізнесу адаптуватися до змінюваних умов і активно використовувати механізми державної підтримки та стратегії ризик-менеджменту.

Для успішного подолання викликів війни необхідно забезпечити комплексний підхід до забезпечення фінансової безпеки бізнесу, що включає як індивідуальні заходи підприємств, так і ефективну політику держави, спрямовану на підтримку економічної стабільності в країні.

Література:

1. Варналії З. С., Бондаренко С. М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення. Економічний вісник університету. 2023. Вип. 56. С. 106—113.
2. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. Київ: Київська школа економіки, 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
3. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. № 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1758/1694>
4. Матвійчук В. І., Матушевський О. В. Формування фінансової безпеки суб'єкта господарювання в умовах

воєнного стану. Економіка і організація управління. 2023. № 4 (52). С. 118—131.

5. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2024. 86 с.

6. Про затвердження переліку воєнних та політичних ризиків та Умов і порядку страхування (перестрахування) воєнних та політичних ризиків під час здійснення видів діяльності Експортно-кредитного агентства: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2024 р. № 388. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/388-2024-p#Text>

7. Чернишова Л. І., Бондар К. Р., Красіловська Л. О. Особливості управління ризиками в умовах дії воєнного стану: моделі поведінки сучасних підприємств. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2024. № 3—4 (316—317). С. 126—136.

8. Ukraine: Firms through the War: the report of The World Bank. The World Bank Group, 2023. 128 p.

References:

1. Varnalii Z. S. and Bondarenko S. M. (2023). "Financial security of ukrainian enterprises during the war and post-war period", *Ekonomicnyi visnyk universytetu*, vol. 56, pp. 106—113.
2. Kyiv School of Economics (2024), "Report on direct infrastructure damage from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of early 2024", available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (Accessed 10 Dec 2024).
3. Kostenko Yu., Korolenko O. and Huz M. (2022). "Analysis of the financial stability of an enterprise under martial law", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 43, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1758/1694> (Accessed 10 Dec 2024).
4. Matviichuk V. I. and Matushevskiy O. V. (2023). "Formation of financial security of a business entity under martial law", *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, vol. 4, pp. 118—131.
5. United Nations Development Programme in Ukraine (2024). "Assessing the impact of the war on micro, small and medium-sized enterprises in Ukraine", 86 p.
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), Resolution "On approval of the list of military and political risks and the Terms and Procedure for Insurance (Reinsurance) of Military and Political Risks during the Activities of the Export Credit Agency", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/388-2024-p#Text> (Accessed 10 Dec 2024).
7. Chernyshova L. I., Bondar K. R. and Krasilovska L. O. (2024). "Peculiarities of risk management under martial law: behavioral models of modern enterprises", *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, vol. 3—4, pp. 126—136.
8. The World Bank (2023). "Ukraine: Firms through the War", available at: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/56478284-da0c-4f4d-ac9c-10d12870564e/content> (Accessed 10 Dec 2024).

Стаття надійшла до редакції 10.12.2024 р.